HISTORIA DIPLOMATICA

FRIDERICI SECUNDI

SIVE

CONSTITUTIONES, PRIVILEGIA, MANDATA, INSTRUMENTA QUÆ SUPERSUNT
ISTIUS IMPERATORIS ET FILIORUM EJUS.

ACCEDUNT EPISTOLAE PAPARUM ET DOCUMENTA VARIA.

COLLEGIT, AD FIDEM CHARTARUM ET CODICUM RECENSUIT, JUXTA SERIEM ANNORUM DISPOSUIT
ET NOTIS ILLUSTRAVIT

J.-L.-A. HUILLARD-BRÉHOLLES.

AUSPICIIS ET SUMPTIBUS

H. DE ALBERTIS DE LUYNES,

UNIUS EX ACADEMIAE INSCRIPTIONUM SOCIIS.

TOMUS I.

PARS I.

PARISIIS
EXCUDEBANT PLON FRATRES,
36, VIA DICTA VAUGIRARD.
MDCCCLII.

titer perstitisti, quod inimicis regni restitisti viriliter et eos etiam expugnasti, gaudemus plurimum et ex hoc future devotionis tue summus argumentum; sperantes, immo etiam pro certo tenentes quod jam nunc in regni tuitione fortius perseveres, cum ad nos preter id quod regnum Sicilie ad jus et proprietatem Ecclesie pertinet specialius, ipsius defensio spectare noscatur. Si quidem imperatrix predicta legitimum condidit testamentum quo nobis charissimi in Christo filii nostri Friderici Sicilie regis illustris tutelam et curam regni concessit, ac postmodum XXVII die mensis novembris viam est universe carnis ingressa. Unde cum de fratrum nostrorum consilio regnum, dante Domino, ingredi disposuerimus ad ipsum solidandum in ejusdem regis fidelitate et obsequio et tranquillitate, pace ac justitia conservandum, dilectum filium nostrum J. tituli Sancti Stephani in Celio monte presbyterum et G. Sancti Hadriani diaconum cardinales, quos inter fratres nostros sincero prosequimur dilectionis affectu et specialis benevolentie brachiis amplexamur, ante faciem nostram duximus premittendos (1), qui et adventum nostrum prenuncient et de benevolentia et gratia quam ad eumdem regem et regnum gerimus vos efficiant certiores. Ideoque nobilitatem tuam rogamus, monemus et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus cardinales ipsos tanquam legatos Apostolice Sedis suscipiens humiliter et devote vel ad ipsos vocatus accedens, que tibi ex parte nostra duxerint proponenda humiliter audias et efficaciter prosequaris. Ad obsequium etiam nostrum et regni defensionem taliter accingaris ut cum mandatum nostrum ad te iterum emanarit, nihil te prorsus detineat quin si necesse fuerit nos sequaris, vel ad resistendum inimicis regni et Ecclesie juxta dispositionem nostram procedas.

Laterani, 25 januarii.

Innocentius papa familiaribus regis notum facit quid pro regno

---

(1) Ineunte anno legatos regnum ingressos et septima die januarii apud Sanctum Germanum morantes videmus; ubi statim Marcualdus ad eos obsidendos advenit. Cf. *Chronic. Fossae novae*, *Ricc. de S. Germano* et *Gest. Innocent.*, cap. XXIII.

protegendo contra Marcualdum egerit, mandatque ut juxta Constantiae quondam imperatricis dispositionem, sibi pecuniam mittant ad stipendia exercitus quem undique contra hostes regni congregat.

(Edit. in *Epistol. Innocent. III*, lib. I, n° 557, ap. BALUZE, t. I, p. 317.)

Innocentius, etc., Panormitano, eginensi, Capuano, Montis Regalis archiepiscopis et episcopo Trojano, familiaribus regis, etc. Si diligenter attenditis ut debetis quot et quanta pro honore regis et statu regni Sicilie ab obitu illustris memorie Constantie imperatricis sollicite gessimus et agere non cessamus, per effectum operum potestis evidenter agnoscere quod tutelam regis et regni balium nobis ab eadem imperatrice relicta non tam verbo quam facto recepimus et studiosissime procuramus. Prius enim quam dilecti filii magister B. subdiaconus noster et L. judex ipsius imperatricis et regis ac vestra nobis scripta tulissent, ad defensionem regni accingebamur viriliter et potenter, et ad resistendum Dei Ecclesie inimicis milites in expensis Ecclesie miseramus. Licet autem ex pusillanimitate hominum de Sancto Germano, non ex potentia hostium, castrum Sancti Germani traditum fuerit in manu hostili, militibus nostris se recipientibus in monasterium Cassinense, plus tamen in hoc vobis Dominus et toti regno consuluit quam fragilitas humana speraret. Nam Marcovaldo circa obsidionem Cassinensis monasterii inaniter occupato, comites, barones, cives et alii regis et regni fideles ex magna parte in singulis provinciis convenientes in unum ad resistendum ei, sibi mutuo subvenire juramento firmarunt, immunita munientes et villas et casalia reducentes ad civitates et loca munita et contra eum etiam exercitum congregantes. Interim etiam non cessavit manus Domini flagellare tyrannum, cum milites nostri sepius in exercitum Marcovaldi facientes insultum multos ex eis occiderint, multos ceperint, plures etiam vulneraverint et obsessi de obsidentibus frequenter victoriam reportarint. Nec cessavit etiam manus nostra super eum effundere vasa ire, non solum spiritualiter, sed etiam temporaliter nostram super eum, immo divinam potius potentiam exercendo, cum per dilectum filium nostrum J. tituli

Sancte Prisce presbyterum cardinalem Apostolice Sedis legatum tota fere terra quam idem Marcovaldus habuerat in Marchia sit divino munere in manu forti et brachio extento ad dominium Ecclesie revocata, munitionibus ejus in quibus spem suam posuerat redactis in cinerem et favillam. Nos etiam thesauris nostris in nullo pepercimus; immo etiam non modicam pecunie quantitatem ab aliis mutuantes, dilectum filium J. tituli Sancte Pudentiane presbyterum cardinalem Apostolice Sedis legatum et cum eo dilectum filium O. subdiaconum consobrinum nostrum cum eadem pecunia in Marchiam ad comites (1), barones et alios regis et regni fideles duximus destinandos, qui jam validum ceperunt exercitum congregare. Fecimus quoque a multis comitibus, baronibus, civibus et aliis multis carissimo in Christo filio nostro Frederico illustri regi Sicilie innovari fidelitatem et nos super tutela ipsius et regni balio per eorum reddi juramenta securos. Licet autem vobis per litteras nostras dederimus in mandatis ut in custodia regis et cura regni usque ad adventum legati fungeremini vice nostra, ut melius tamen vobis benigna intentio nostra pateret, dilectum filium G. Sancte Marie in Porticu diaconum cardinalem Apostolice Sedis legatum in Siciliam duximus destinandum, qui sicut vir providus et discretus vices nostras exerceat in utroque. Cum igitur pium mentis nostre propositum quod circa tutelam regis et regni quietem gerimus per vos non debeat retardari, et predicta imperatrix ad resistendum turbatoribus regni de thesauro regis et regni proventibus sufficientem nobis mandaverit pecuniam ministrari, et juxta quod ex relatione nuntiorum vestrorum accepimus, vos id parati sitis implere, cum melius sit simul et semel expendere quam expensas amittere successivas, ut rex et regnum ab ejus defendantur incursu qui non solum rerum et bonorum excidium, verum etiam personarum periculum meditatur, fraternitatem vestram rogamus, monemus et per apostolica vobis scripta mandamus et

---

(1) Inter quos ad P. Celanensem et R. Theatinum comites. Vid. epistol. 558. Comes vero Celanensis, cancellarii sororius, aurum recepit et suis militibus distribuit, propriam magis utilitatem quam obsessorum necessitatem attendens. Nam vix tamdem fecit in montem Casinensem aliquas summas farinae introduci. Cf. *Gest. Innoc. III*, cap. XXIII.

districte precipimus quatenus cum negotium dilationem non capiat et tutius et facilius obvietur principiis, quantumcumque pecuniam poteritis tanto negotio necessariam per discretos, fideles et providos nuntios transmittatis in stipendia exercitus et alia que instantis necessitatis articulus postulat convertendam. Si enim solliciti procuratores existitis et cauti custodes, non debetis parcere rebus ubi periculum vertitur personarum nec causas dilationis innectere ubi g. dius non cessat hostilis. Nostis enim non solum per auditum, sed etiam per experientiam tyrannidem Marcovaldi. Nostis qualiter eo procurante non solum ejusdem regni principes seculares, verum etiam majores ecclesiarum prelati damnati fuerint exilio et vinculis ferreis alligati. Nostis etiam, et notitie hujus memoria vestris oculis jugiter inculcatur, qualiter nobiles vestri facti sunt membrorum mutilatione deformes. Scitis quod si Marcovaldus priori potentatu usque hodie potiretur, nec semen etiam nobilium in regno reliquisset nec etati nec sexui sicut inceperat pepercisset. Scitis etiam qualiter viros ecclesiasticos et alios quosdam vivos fecerit flamma torreri, quosdam sagimine liquenti peruri, quosdam in maris precipitari profundum, et ex preteritis qualiter futurus sit vobis et regno, si eam quam credimus discretionem habetis, intelligitis manifeste, qui justo Dei judicio in eos amplius et crudelius desevivit qui ei in regni proditione amplius servierunt. Experti estis astutiam ejus et frequentiam pejerandi, et quod fidem non servet fideli testimonio didicistis. Providete igitur regi et regno, immo etiam vobis ipsis, et juxta mandatum imperatricis ejusdem que talia futura quasi prescia mente previdit, tantam pecuniam ministretis quod predictus Marcualdus, hostis Dei, Ecclesie inimicus, persecutor regni, qui cum omnibus familiaribus et participibus suis excommunicationis est vinculo innodatus, non solum prevalere non possit, immo nec fugere valeat, et nunc taliter conteratur quod de cetero regnum a ejus sit vexatione securum. Oportet enim vos sollicitos et studiosos existere ut exacta diligentia procuretis quod homines regni ad resistendum ei potenter ac viriliter se accingant et sano pariter ac concordi consilio dirigantur, ne si forte vos et ipsi ex illa parte remissi aut otiosi fueritis, studium nostrum ex hac parte quod circa multa versatur minus efficax habeatur; propter quod culpa non levis

in caput vestrum debeat retorqueri. Speramus autem quod hec et alia que imminent facienda fideliter adimplebitis, tum ex debito fidelitatis quo nobis et Ecclesie Romane tenemini et etiam ipsi regi, tum ex officio quod vobis incumbit; ad quod utiliter exequendum favor apostolicus vobis non deerit oportunus, quin etiam ad honorem et profectum vestrum, si sollicitam fidem et fidelem sollicitudinem in vobis experti fuerimus ut speramus, efficaciter intendemus. Nos autem interim assidue procuramus ut de Lombardis, Tuscis, Romanis, Campanis et aliis adjacentibus provinciis validus exercitus congregetur, per quem dictus Marcovaldus vel fugetur quam citius vel irreparabiliter conteratur. Ad que procuranda rectores Tuscie apud Urbem fecimus convenire, cum quibus ita procuravimus quod duo millia militum vel ad minus mille quingentos nobis sine solidis, in moderatis tamen expensis, similiter et pedites et archarios quot necessarii fuerint ad mandatum nostrum in regni subsidium destinabunt; per quos, dante Domino, nisi per vos steterit, reportabimus de inimicis regni triumphum. Volumus etiam nihilominus et mandamus ut nos super tutela regis et regni balio ante omnia vestro reddatis juramento securos, et juxta providum dicti legati consilium tam nostras quam regis per universum regnum litteras per nuntios idoneos destinetis, ut omni dilatione et excusatione cessante, vestrum imitantes exemplum id debeant adimplere.

Datum Laterani, VIII kalendas februarii, anno pontificatus primo.

Sequitur de re eadem altera epistola clero, baronibus, judicibus, militibus et universo populo Capuanis directa, ut pro patria contra Marcualdum fortiter decertent.

[Januario exeunte.] Innocentius papa Friderico Siciliae regi litteras consolatorias de morte patris et matris ejus mittit; nuntians quod cum Constantia imperatrix ipsum tutelae suae commiserit et insuper Siciliae regnum ad patrimonium Ecclesiae pertineat, summum pontificem de